

Sevginin Birey, Aile, Toplum ve Eğitim Üzerindeki Etkileri

Ayfer YOLCU¹

¹ Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Medya ve İletişim Bölümü, Çorum, Türkiye

Öz

İnsan hayatını olumlu yönde etkileyen ve insana değer katan en önemli faktörlerden biri sevgidir. Sevgi; yakınlaştıran, birleştiren ve bütünleştiren, ruhsal ihtiyaçları gideren, psikolojik dünyamızı iyileştiren bir olgu olarak yaşamın her alanında etkin bir güce sahip olmaktadır. Ancak küreselleşmenin yoğun etkisi altında kaldığı bir zamanda sevgiye duyulan ihtiyaç ve eksiklik sağlıklı ve verimli bir yaşamı daha da zorlaştırmıştır. Bu açıdan bakıldığında sevginin varlığı, bireysel ve toplumsal hayat için yaşamsal bir değer ve önem taşımaktadır. Nitekim birbirinden farklı ne kadar çok ahlaki değer var olsa da sevgi, yaşamsal değerler arasında en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Çünkü sevgi bedensel ve ruhsal bütünlüğü koruyan hayati bir ihtiyaçtır. Özellikle kişilik gelişiminin ilk temellerinin atıldığı ailede ve sonrasında insan kişiliği üzerine etkisi olan eğitim ve toplum çerçevesinden bakıldığı zaman, değeri ve önemi daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Aile, okul ve toplum gibi teorik ve pratik davranışlarının kazanıldığı yer ve ortamlarda sevginin geliştirilmesi, içselleştirilmesi ile birey ve toplum hayatında oluşabilecek sorun ve sıkıntılar aşılmaktadır. Yaşamsal enerjiyi yüksek tutan, olumlu bir bakış açısı geliştiren, insanı onaran ve olgunlaştıran, birleştiren ve güçlendiren, huzur ve sükûneti sağlayan unsurlar gibi sevgiyi daha geniş bir yelpazede ele aldığımızda, birçok olumlu etkenlerinden söz etmek mümkündür. Bu çalışmada da her geçen gün bozulmaların ve kargaşaların arttığı bir zamanda sevginin; birey, aile, toplum ve eğitim faktörleri üzerinde mütalaa etmek, psiko-sosyal açıdan nasıl bir mükemmellik sağladığını anlatmaya çalışmakta fayda olduğu görülmüştür. Dolayısıyla sevginin ne olduğu, birey, aile, toplum ve eğitim üzerinde nasıl şekillendiği, ne gibi olumlu sonuçlar doğurduğu, insan yaşamını daha verimli ve etkili kılabilmesi açısından nasıl bir kılavuzluk özelliği taşıdığı farklı görüşler ışığında anlatılarak hayattaki önemi ortaya koymaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sevgi, birey, aile, toplum, eğitim

¹ Sorumlu Yazar / Corresponding Author: ayferyolcu@gmail.com

Gönderilme / Recieved: 4 Kasım 2022

Kabul / Accepted: 31 Aralık 2022

Yayınlanma/Published: 31 Aralık 2022

The Effect of Love on Individual, Family, Society and Education

Abstract

Love is one of the most significant elements that enhances and improves human life. Love is a phenomenon that enriches our psychological environment, brings us closer together, unites and integrates us, satisfies our spiritual requirements, and has power in every area. However, a healthy and productive existence has become even more challenging due to the need and lack of love at a time when it is strongly influenced by globalization. According to this viewpoint, the existence of love is essential and significant for both individual and communal existence. In actuality, love is one of the most significant elements among essential values, despite the fact that there are many other moral standards. Because the urge for love safeguards one's physical and spiritual integrity. When seen from the perspectives of education and society, which have an impact on human personality, its value and relevance become more obvious, particularly when the early foundations of personality development are set in the family and subsequently. Problems and challenges that may happen in individual and societal life are overcome with the growth and internalization of love in settings and environments where theoretical and practical behaviors, including family, school, and society, are acquired. When we think of love in a broader sense, it is possible to discuss a number of beneficial aspects, such as elements that maintain a high level of vital energy, foster a good outlook, heal and mature individuals, unite and strengthen them, and offer serenity and quiet. In this study, it has been shown that it is helpful to try to explain how love offers excellence in terms of psycho-social considerations on person, family, community, and educational elements at a time when corruption and turbulence are increasing day by day. By describing what love is, how it shapes the individual, family, society, and education, what beneficial effects it has, and what sort of guidance it has in terms of making human life more productive and successful, it has been attempted to illuminate the significance of life.

Keywords: Love, individual, family, society, education

1. Giriş

Sevgi geçmişten günümüze bireysel, toplumsal ve sosyal yönden birçok psikolog, sosyolog ve düşünürler tarafından ele alınan ana konulardan biri olmuştur. İnsanı insan yapan temel özellikler arasında akıl ve irade sahibi olması varsa da bu iki vasfı olgunlaştıran, akıl melekelerini harekete geçiren, insanın dünyasını güzelleştiren sevgi, hala günümüzde de birçok araştırmacılar tarafından yazılıp anlatılmaktadır. Ancak dönemin çağına bakıldığı zaman sevginin kendini dışarıya akıtması noktasında tıkanmaya başlamış olması bir takım sorunları beraberinde getirmiştir. Toplumsal sınıf ve tabakalaşmaların artması, insanlığın giderek bireyselleşmeye ve yalnızlaşmaya başlaması, aile ilişkilerinin yıpranmaya ve parçalanmaya başlaması, sevgi merkezli bir eğitimin yerini korkuya ve isteksizliğe bırakmasına kadar yaşamdaki çalkantı ve bunalımların ana sorununu teşkil eden günümüzün önemli sorunlarından biri haline gelmiştir.

İnsan ve insanlık sevgisinin günümüzde artık işlevsiz bir hal almaya başlaması, kavramsal ve teoriksel anlatımdan ziyade yaşam pratiğine aktarılamaması sevginin zayıflamış ve geri planda kaldığını göstermiştir. Bu durum insan yaşamı üzerinde ciddi olumsuz etkiler bırakmıştır. Özellikle insanın değişen yaşam koşullarıyla beraber duygulardan arınmaya başlamış olması, giderek bilgisayar kontrolündeki bir robottan farksız mekanikleşen bir zihin haline bürünmesi, durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Çünkü zihin yargılarken, suçlarken, ötekileştirirken; yalnızlığın, mutsuzluğun, anlayışsızlığın, duyarsızlığın sancılı pençesine takılı kaldığının farkında olamayacak kadar körleşmiş durumdadır. İnsan hal ve hareketlerinin çıkış noktası gönül olduğu için sevginin gönle tezahür edememesi de bunun başlıca sebebi olarak görülmüştür.

Bu açıdan sevgi ikliminin yeniden yeşertilmesi, en genel anlamda dünya ve insanlık için yeniden imar edilmesi, iyileştirilmesi ve doyurulması oldukça zaruri bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle sevginin bozulmaya ve yıkılmaya yüz tutmuş birey, aile, toplum ve eğitim alanlarında ne gibi iyileştirmelerde bulunduğu, bu faktörler üzerinde sunduğu kazanımlar ile insan duygu, düşünce ve davranışları üzerindeki etkileri anlatılarak yaşamı

daha kaliteli hale getirebilmeyi gaye edinmek, sevgiyi; birey, aile, toplum ve eğitimde merkeze almayı zorunlu kılmıştır.

2. Sevgi

Türk Dil Kurumu sevgiyi, insanı bir şeye veya bir kimseye karşı duyulan ilgi, yakınlık, içten bağlılık gibi tanımlasa da; biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlardan ele alındığında birçok literatürde farklı şekilde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda sevginin tanımı kişiden kişiye farklılık göstermekle beraber bazı sosyolog, psikolog ve araştırmacılar tarafından yapılan tanımlar şu şekildedir:

Sevgi, kişinin kendi bütünlüğünü koruyarak gerçekleştirdiği birliktir. Kişiyi diğer insanlardan ayıran duvarı yıkan, onu diğerleriyle birleştiren etkin bir güçtür (Fromm, 1994). Sevgi, yakın uzak fark etmeden tüm insanlara karşı, özellikle ihtiyaç durumlarında onları önemsemek, ilgilenmek, duyarlı olmak, desteklemek, yardım etmek ve anlamak gibi duyguları, bilişleri ve davranışları içeren bir tutumdur (Sprecher& Fehr, 2005).

Yıldız (2011) ise sevginin benimsenmesi gereken, insanların birbirlerine karşı güven duyması, ilişkilerini geliştirmesi açısından hayattan zevk almalarını sağlayan bir değer olarak görmüştür. Sönmez (1997) de, insan olmanın ve insanca yaşamının yolunu bulma ve uygulama olarak tanımladığı sevgiyi, geniş bir hoşgörü ile tutarlı ve bilinçli bir düşüncenin üstüne kurulmuş yoğun bir özveri olarak nitelemektedir.

İslam dünyasında da sevgiyi kaleme almayan, ondan söz etmeyen düşünür nerdeyse yok gibidir. Farabi sevgiyi sosyal kesimleri birbirine bağlayan amil sevgi; İbn Sina, kozmopolitik bir aşk ilkesi; Ebu'l Ferec İbnü'l-Cevzi, güzel görünen ve uyum gösteren şeylere karşı eğilim; Gazali, insan tabiatının haz veren şeylere duyduğu ilgi; Tûsî ise insanın yetkinleşmesi ve bir arada yaşaması için gerekli olan dayanışma ve kaynaşma arzusu olarak tanımlamaktadırlar (Coşkun, 2010). İnsanların birbirleri ile kaynaşma arzusu sevgi ile mümkün olmaktadır. Bu insan soyunu, aileyi ve toplumu bir arada tutan güç en temel duygudur (Fromm, 1994).

Mahiyeti itibariyle sevgi, psikolojiden felsefeye, edebiyattan tıpa kadar birçok ilmin ilgi sahasına girmiş ve bütün bu ilimler tarafından kendi bakış açıları ile incelenmiş ve tarif edilmeye çalışılmıştır (Kayadibi, 2002). Dolayısıyla sevgi tanım olarak farklı açılardan ele alınmakla beraber ne kadar subjektif ve heterojen bir yapıda olsa da bu tanımlamalarla sınırlı kalmamıştır. Ancak yapılan bu farklı tanımlamalardan yola çıkarak şu sonuca varılabilir: Bütün iyi ve güzel olan ahlaki davranışlar sevgi bünyesinde doğmakta ve gelişmektedir. İnsanı manevi ve ruhsal bakımdan iyiye, güzele ve faydalı olana yönlendiren etkin bir güce sahiptir. İnsanı psikolojik ve ahlaki olarak olumlu yönde gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu durum insanı, başta kişinin kendisi olmakla beraber ailesine, okuluna, topluma ve çevresine karşı daha uyumlu ve faydalı yapmaktadır. Dolayısıyla sevgiyi hayatın merkezine alıp işlemek insan yaşamını daha mamur kılacaktır. Çünkü huzurun, barışın, güvenin, birlikteliğin sağlanması, sevginin eylemsel olarak hayata geçirilmesiyle mümkün olabilmektedir.

2.1. Sevginin Birey Üzerindeki Etkisi

İnsan varlığını sürdürmek için yemeye ve içmeye ihtiyaç duyar. Ancak ünlü psikolog Maslow (1943), hayatta kalabilmenin şartını sadece yeme ve içmeden ibaret olmadığını, insanın aynı zamanda doğuştan da gelen birtakım güdülerinin olduğunu ihtiyaçlar hiyerarşisinde en alttan en üste doğru sıralamıştır. Bu hiyerarşinin üçüncü basamağı aidiyet ve sevgiye olan ihtiyacı içerir. İnsanın, sosyo-psikolojik ihtiyaçları bağlamında üçüncü basamakta yer alan sevgi ve ait olma ihtiyacı, belli bir tatmin oranına ulaşmadığı zaman kişide yalnızlık, mutsuzluk, değersiz görülme, yabancılaşma, terk edilme hissi gibi duygular ortaya çıkmaktadır. Bu da insanı psikolojik vasata itmekle beraber bireyin kendini gerçekleştirebilme noktasında yanlış yollara tevessül etmesine sebep vererek başarıya ulaşmasını engellemektedir. Ancak insan sosyal bir varlık olduğundan bir arada yaşamaya ihtiyaç duyar. Kişi, insanlar arasında iletişim ve etkileşim noktasında sevme ve sevilme ile insanlar arasındaki mesafe aralığını kapatıp yalnızlık duygusunu yenebilir, iç huzuru ve yaşamsal konforu sağlayabilir, başarı motivasyonunu arttırabilir. Sosyal aidiyet ihtiyaçlarından olan sevgi ve ait olma gibi psikolojik ihtiyaçların kişiye bu şekilde tekabül etmesi, ortaya çıkabilecek olumsuz bir takım fizyolojik ve psikolojik sorunların yaşanmasını önlemektedir (Maslow vd., 1987).

Bir başka açıdan Tülüce ve Alper (2021) işin, kariyerin, insanın kendine ayırdığı zamanın sevgi ihtiyacını bir kenara ittiğini söyleyerek, başkalarıyla ilişki bağının zayıf olmasını sağlığa kısa veya uzun vadede etki ettiğini belirtmektedir. Örneğin önemli bir hastalıkla mücadele eden insanın yakınlık ilişkileri bulunmuyorsa o kişinin ağrı, depresyon, yorgunluk gibi belirtileri daha fazla olmaktadır. Ancak tam tersi tatmin edici ilişkileri olan ve sosyal desteği güçlü olan kişilerin daha çabuk iyileşme ve hayatta kalma oranları yüksektir diyerek sevginin, şefkatin, yakınlığın insan psikolojisi üzerine bıraktığı olumlu etkisine değinmiştir. Dolayısıyla sevgisiz insan sürekli gerilim, üzüntü ve hastalık içerisindeyken sevgi dolu insanın savunma sistemi güçlüdür ve kalbi olumsuzluklara karşı esnek ve dayanıklıdır (Bozdağ, 2008). Bu da insanın sağlıklı ve güçlü bir kişiliğe sahip olmasındaki ana etkenlerden biri olarak görülmektedir.

Sevgiyi hayatının tam merkezinde bulunduran insan yapıcı ve olumlu tavırları ile başarılı bir hayatın kapısını da kendine açmaktadır. Sevgi zekâsı yüksek bir insan karşılaştığı sorunlar üzerinde kolay çözüm üretebilen, algılama becerisi yüksek, ilişkileri güçlü tutan, çevresine daima pozitif enerji aktaran biri olabilmektedir. Eğer insan dostluğun, barışın, sevginin üstünlüğüne inanmışsa işte o zaman güçlü, dengeli ve sağlamdır (Atik, 2007).

Model insan olabilmeye sevgi şemsiyesi altında toplanan ahlaki değerlerin insan tutumlarını şekillendirmesinden de söz etmek mümkündür. Sevgi, insanı bu değerler ile olgunlaştırarak kişiyi kendine ve çevresine değerli hissettirip, yaşama sevincini arttırabilmektedir. Kişide oluşan yaşama sevinci ve umut gibi değerler insanın zorlu hayat şartlarında yaşamaya devam etmesini, geleceğe daha iyimser bir bakış açısıyla bakabilmesini de sağlamaktadır (Güler ve Akpınar, 2019).

İnsan dış dünyayı sevgi ve akılla kavramaktadır. Akıl gücü ona, yüzeyin altında kalan şeyleri anlamak ve objesiyle etkin ilişki kurarak objenin özünü kavrama yetisi verir. Sevgi gücü ise, ona kendisini bir başka insandan ayıran duvarı yıkıp aşma ve o insanı anlamasını mümkün kılar (Yeğin, 2007). Sevgi seyyalesini şuurulu olarak alan kimse, aynı zamanda insanlarla olan ilişkilerinde hoşgörölü, merhametli, yardımsever, şefkatli ve adil olabilmektedir. Kişisel gelişim yetisi artmıştır. Çevresindeki insanlarda pozitif düşüncesinden dolayı, olumlu ve sakin bir etki uyandırır. Rahatlatıcı, ümit, neşe ve cesaret verici olmakla beraber teselli ve sevgi dağıtıcıdır. Bu açıdan bu kimselerin, başkalarına antipatik geldiğini görmek pek mümkün değildir (Arıkdal, 1989).

Kişinin hoşgörölü, merhametli, yardımsever, şefkatli ve adil olması, sosyal çevre içerisindeki durumunu da tayin etmektedir. Bu insana bir sosyallik kazandırır. Diğerleriyle uyum içerisinde yaşayabilen, ortak hareket edebilen, yardım eden, mani olmayan, sadece kendi istek ve arzularına bağlı olarak durmadan bir şeyler alma yarış ve hevesi içerisinde olmayan bir insan olmak vasfına eriştirir (Arıkdal, 1989).

İnsanı, doğayı, hayvanı anlayabilmek, yaratılan tüm her şeye karşı sevgi bağı oluşturmakla mümkündür. Bu beceri kazanıldığı zaman sosyal yaşamda ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar ve çatışmalar da minimum seviyeye düşebilmektedir. Bu açıdan ideal bir insan olma yolunda hayatlarında sevgi ve saygıya yer veren insanlar empati yapabilme davranışını pekiştirerek, sosyal ilişkilerin etkili ve sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sağlayabilir. Sevgisiz insanda kin, nefret, bencillik gibi kötü huylar belirginleşir ve bu insanlık için bir tehlike ve tehdit unsuru olarak ortaya çıkar. Bu durum insan tutum ve davranış şekillerine kadar yansıyan birtakım kişilik ve davranış bozukluklarını meydana getirerek insan hayatında bir takım sorunlara yol açmaktadır.

2.2 Sevginin Aile Üzerindeki Etkisi

Aile gündelik hayatın streslerinden uzak sevgi, şefkat, merhamet, refah ve mutluluk gibi manevi duyguların yaşandığı bir mekân olarak ifade edilmiştir (Teyfurov, 2014). Dolayısıyla sevginin ilk yeşerdiği mekân olarak ailede, üyelerin sevgi anlayışlarının kazanılmasında yaşanan süreçler, bireyin insanlarla sağlıklı ilişki kurmasında önemli derecede rol oynamaktadır (Gül, 2020). Nitekim insan ilişkilerinin düzenlenmesinde yer alan başlıca ilkeler sevgi, anlayış ve saygı esasına dayanmaktadır (Ersanlı, 1990). Ailenin çocuğa karşı göstermiş oldukları tutum ve davranışlar çocuğun diğer insanlar ile kuracağı iletişimi biçimlendirdiğinden sevginin bu ilkeler ışığında gelişmesi çocuğun kişilik ve sosyal gelişimi için önemli olmaktadır. Bu durum çocukların bedenlen, ruhen ve zihnen sağlıklı bir şekilde gelişmelerini hızlandırmakla beraber çocuklarda istenmeyen tutum ve davranışların önünü kapatıp, ahlaki değerlerin

kişilik üzerinde pekiştirilmesini sağlamaktadır. Aksi halde anne-babasından sevgi, ilgi, kabul ve destek bekleyen çocuğun ihmal edilmesi, onun uyumsuzluğunun nedeni olabilir (Ersanlı, 1990).

Çocuk, sosyal hayata uyum sağlayacak davranışları küçük yaşlarda öğrenmektedir ve öğrenmeler derin bir şekilde çocuk benliğine yerleşmektedir. Günlük hayatta "huy" dediğimiz karakter vasıflarının pek çoğunun temeli çocuklukta aile aracılığıyla atılmaktadır (Aydın, 2003). Dolayısıyla toplumdaki düzenin, huzurun, gelişmişliğin kazanılmasında ailenin çocuk üzerindeki rolü çok büyüktür. Çünkü çocuğun ilk sosyalizasyon alanı ailedir. Sevgi ve ilgi ile yetiştirilen çocuklar daha başarılı, daha mutlu, daha sağlıklı ve daha özgüveni yüksek bireyler olarak topluma kazandırılmakta, bu durum toplumu daha sağlam, güçlü ve mutlu kılmaktadır. Nitekim Teyfurov (2014) toplumların ve milletlerin mutlu olmalarının evlilik akdiyle hukuki bir zemine oturan ailenin mutlu olmasına bağlı olduğunu ifade etmektedir. İslam da aileyi toplumun temel taşı olarak görmüş ve toplumdaki huzur ve mutluluğun, ailelerdeki huzur ve mutluluktan geçtiğini kabul etmiştir (Dalgın, 2020). Eşler arasındaki sevgi bağı kuvvetlendikçe toplum ve aile arasındaki bağın gelişimi, yükselişi, refahı da akabinde gelecektir. Çünkü toplumun özü hükmünde olan ailenin, sevgi ve saygı merkezli bir iletişimi sağlayabilmesi toplumsal düzen ve huzurun sürdürülebilmesinde doğrudan etkili olmaktadır. Ailenin çocuğuyla oluşturduğu duygusal bağlar, çocuğun gelişen kişiliği üzerinde güçlü bir etki bırakarak toplumsal yaşamda insanlarla ilişkilerini daha sağlıklı bir şekilde yürüterek sosyal ilişkileri güçlendirmekte, toplumda bütünlüğü, uyumu ve dayanışmayı sağlamaktadır.

Sağlıklı bir aile ortamında sevgi ve anlayış içerisinde yetişen çocuk, gelişimi için gerekli olan kazanımları elde edebilmektedir. Özsaygısını kazanmayı, hoşgörülü olmayı, sevilerek sevmeyi, bencil olmamayı ve paylaşmayı öğrenebilmektedir (Yavuzer, 1996). Anne babadan sevgi ihtiyacını karşılayan çocuk aynı zamanda empati kurmaya daha eğilimli hale gelmektedir. İnsanların belli olay ve durumlar karşısında yaşadıkları duygu ve düşünceleri daha iyi anlayabilme yetisinin kazanımı aile içi etkileşimi güçlendirmektedir. Ailede sevgi ihtiyacı karşılanmadığı takdirde ise duygusal kayıtsızlıktan, ilgisizlikten doğan sonuç psikolojik travmalardan sosyal ilişkilere kadar yansıyan birçok olumsuz durumları meydana getirebilmektedir. Çocuk davranışlarına kılavuzluk edecek bir değerler sistemi geliştiremez ve anne babasıyla da ilişkilerinde daima çatışma halinde olur. Bu çatışma içerisinde ise bocalayan, huzursuz, kararsız ve tutarsız bir kişilik geliştirirler (Gökdağ, 2003).

Aileler aşırı otoriter, baskıcı, ilgisizlik ve sevgi eksikliği gibi sebeplerle değersizleştirme yönünde kimlik geliştirmelerine sebep oldukları çocuklarına, zararlı maddeler veya kötü yönelişler hakkında nasihatlerde bulduklarında başarısız olabilmektedirler. Çünkü "ben zaten bir hiçim, öyleyse kaybedecek bir şeyim de yoktur" düşüncesinden hareketle, söylenenleri pek kale almamaktadırlar. Diğer taraftan, aileden kaçıp sığındığı arkadaş grubu, iradesi zayıf ve kendine güveni olmayan çocuklara sigara, uyuşturucu gibi diğer zararlı maddelerin kullanımının insanı güçlü ve yetişkin yaptığını söylemektedirler. Bu düşünce, çocukların ailelerini dinlememelerine sebep olabilmektedir (Başkurt, 2003). Bu tür olumsuz davranışların önüne geçmek ise çocukların gençlik çağındaki aşırılıkları, isyanları, kendi başına birey olmaya çalışırken çevrelerine verdikleri zararlar gibi ortaya çıkabilecek problemlerin yaşanmasını engelleyebilmek, ailede sevgi ve güven ortamının sağlanması ile mümkün olmaktadır (Erol, 2016). Dolayısıyla ailede, çocuk ve gençlerin ahlaki gelişimini etkileyen en önemli dinamikler anne-baba tutumları olmaktadır. Demokratik anne-babalar, çocuklarını benimser, sever, ilişkileri sevgi ve saygıya dayandırarak, sorunları konuşarak çözmeye çalışır, çocuklarına söz hakkı verirler (Şengün, 2007).

Karı koca arasında ortak beğeniler, yararlar ve iyilikler olunca sevgi kökleşmekte, yuvalar neşeli ve ilişkiler güçlü olmaktadır (İbn Miskeveyh, 1983). Sevgi, saygı ve hoşgörünün baskın olduğu bir aile ortamı da, güvenilir ve mutlu bir kişiliğin gelişimine katkı sunmaktadır. Etkili ve sağlıklı bir iletişimin sağlanması bu faktörlere bağlı kalmakla beraber aile üyelerinin duygu ve düşünceleri daha iyi anlaşılabilir. Bu durum ailede, sosyal hayatta, iş hayatında çok yönlü olmakla beraber yaşamın her alanında bireye olumlu bir benlik saygısı da kazandırmaktadır. Satır, olgun aile üyelerinin kendilerine saygılı ve olumlu benlik algılarına sahip olduğunu ifade eder (Satır, 1981; Nazlı, 2013). Nitekim hayatta başarının, olumlu ilişkilerin ve iyi bir motivasyonun sağlanılmasında aile üyeleri arasındaki iletişimin pozitif yönde seyredilmesi yüksek düzeyde kişide bir benlik değeri geliştirir. Aile içi iletişimde çocuğa sevgi ile yaklaşmak çocuğun problemleri yönlerine odaklanmak, yardımcı olmak, destek sunmak gibi anne-

baba tutumları çocuğa yüksek benlik saygısı kazandırır. Benlik saygısı yüksek olan bireyler hayatlarında yaşamış oldukları olumsuzluklar karşısında hayal kırıklığı yaşamış olsalar dahi kendini sevmeye ve kendilerine karşı olumlu duygu ve düşüncelerini sürdürmeye devam ederler (Burger, 2006). Coleman ve Hendry (1990) yüksek benlik saygısına sahip olanların mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olma eğilimi gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha uzun süre çaba harcadıklarını belirtmiştir (aktaran: Balat ve Akman, 2004). Ancak ailede sevgi, ilgi ve güven ortamı sağlanmadığı zaman kişide normal ve sağlıklı bir gelişmeden söz edilemez. Bu da insanda düşük benlik saygısının oluşumuna sebebiyet verir. Kassin (1998) düşük benlik saygısına sahip kişiler ise başarısızlığı bekleme, asabiyet gösterme, gayretsizlik gibi özellikler sergilediklerini ve yaşamdaki önemli şeyleri göz ardı edebileceklerini ayrıca başarısız olduklarında kendilerine değersiz ve yeteneksiz gibi suçlamalarda bulunabileceklerini ifade etmektedir (aktaran: Balat ve Akman, 2004). Dolayısıyla ebeveyn ilişkilerindeki tutum ve davranışlar, benlik saygısının gelişimini doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunda çocuklar üzerinde sıcak, içten, samimi ve de anlayışlı bir tutum sergilemeleri çocuğun başarılı bir benlik gelişimine katkı sağlamakta ve bu da çocuğun bedensel, ruhsal ve sosyal ortamlarda kendini daha iyi hissetmesine imkân sunmaktadır.

Çocuklarının yüksek bir özgüven geliştirmesini isteyen anne-babalar, çocuklarıyla iletişimlerinde belli bir sevgi ve saygı noktası oluştururlar (Argun, 2005). Çocuklarla iletişimde sevgi dili kullanıldığı zaman onlardaki kaygı, endişe, özgüvensizlik, kendini değersiz hissetme gibi durumların oluşumu engellenebilmektedir. Tutarlı, dengeli sevgi ve ilgi çocuğun kendine güvenini ve benlik saygısını yükseltmektedir. Anne-babalar çocukların hayattaki tutumları, değerleri, inançları, benlik kavramları ve kişilik özellikleri için birinci derece referans kaynağı olmaktadır (Kaya, 1997).

İletişim, bir ailenin sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi için önemlidir (Eskin, 2019). İlişkiler arasında en önemlisi ise eşler arasında olan ilişkidir. Onların kişilikleri ve ilişkileri ailenin tümünü etkiler. Bu ilişki ne kadar sağlıklı ise, ailenin temeli o kadar sağlam olmaktadır (Cüceloğlu, 2013). Çiftler arasında sevgi dolu bir beraberliğin olması ve bu sevginin söz ve davranışlarla karşı tarafa yansıtılması, çiftler arasındaki sağlıklı ilişkiyi destekler ve sevginin sürekliliğini sağlar (Canel, 2012). Nitekim Kur'an'da Allah, *“Kaynaşmanız için size kendinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet meydana getirmesi de O'nun delillerindendir. Doğrusu bunda düşünen bir toplum için dersler vardır,”* (Rûm 30/21.) buyurmaktadır. Bunun için eşler arasında olan sevgi, saygı ve merhamet bağları güçlendirilmelidir. Eşlerin birbirlerine olan sevgileri, saygıları ve onların birbirlerine merhametle yaklaşmaları kendilerine aynı ruhun parçaları gibi oldukları hissini vermelidir (Kılıç, 2020). Anne- baba arasındaki bu sıcak ilişki doğrudan çocuklara da tezahür etmektedir. Bu durum çocuklar üzerinde olumlu bir tutum ve davranış geliştirmelerini sağlayarak, kendi içlerinde birbirlerine karşı sevgili, saygılı, hoşgörülü olmalarını sağlamaktadır. Bu etkileşim ve iletişim içerisinde olan aile kurumu güçlenmekte, aile içi şiddet ve geçimsizlikler azalmaktadır.

Netice itibariyle günümüz hızlı teknolojik ve toplumsal değişimin getirdiği çok yönlü sorunlar, aile ortamındaki dayanışma ve sevgiye daha fazla gereksinim duymaktadır. Topluma başkaldırı, düzene karşı çıkma, hatta intihara kadar varan patolojik davranışların en önemli nedenleri arasında sevgi yokluğu ve yalnızlık gelmektedir (Razon, 1981). Tüm bu sorunların önüne geçebilmek sevgi, saygı ve merhamet gibi insanın ihtiyaç duyduğu duyguların aile tarafından karşılanmasıyla mümkün olmaktadır. Aile bireylerinin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimine pozitif bir şekilde işlev görmesine yardımcı olan sevgi, saygı, merhamet gibi ahlaki erdemler, mutlu ve huzurlu bireyleri meydana getirir. Akabinde ise huzurlu bireyler mutlu ve güçlü aileleri, mutlu ve güçlü aileler de huzurlu ve sağlıklı bir toplumun oluşumuna zemin hazırlar. Kur'an da bireysel ve toplumsal hayatın mutluluğu için kadın erkek arasında yaratılıştan var olan sevginin en sağlıklı şekilde aile ortamında tatmin edileceğini beyan etmektedir (Yargıcı, 2007). Mutlu ailelerde yetişen çocuklar, gelecekte dengeli aileler kurmakta güçlük çekmemektedir. Dolayısıyla mutlu ailelerin, geleceğin sağlıklı ve güçlü toplumlarını oluşturacağını unutmamak gerekir (Ağdemir, 1991). Bu açıdan hem bireyin hem de toplumun mutluluğu, refahı ve huzuru için sevgiyi kökleştirmek, aile kurumunun temeli üzerine inşa etmek elzem bir durumdur.

2.3 Sevginin Toplum Üzerindeki Etkisi

Toplum, bireyleri birbirine bağlayan karşılıklı etkileşim halinde olan insanların oluşturduğu bir sistemdir (Bahar, 2011). Toplumsal yaşam içerisinde olumlu ve sağlıklı bir sosyal etkileşimin sağlanmasında ise sevgi başat bir rol üstlenmektedir. Peck (2013) göre sevgi, insanın, kendisinin ve bir başkasının ruhsal tekamülünü desteklemek amacıyla benliğini genişletme arzusudur. İnsana indirgenen sevgi, ailede taçlanıp oradan da toplumsal alana tezahür ettiğinde mana kazanır. Sevginin böyle bir etkileşim içerisine girip kendini dışarıya açmasıyla birlik, beraberlik, dayanışma, barış, huzur, adalet ve güven kendiliğinden sağlanmış olur. Ahlak ve maneviyatını sevgiden besleyen bir toplumda kargaşaların, sıkıntılarının, şiddet gibi toplumsal tabaka üzerinde negatif etki bırakacak unsurların meydana gelmesine daha seyrek rastlanılması beklenmektedir. Toplumsal düzeni, istikrarlılığı ve refahı sağlayan sevginin bir meleke haline gelip kendiliğinden böyle bir huzur ortamı sağlayabileceği beklentisi de sevginin bu noktada güçlü bir etken olduğunu göstermektedir.

Sevgi toplumsal hayatta adaletin sağlanmasında da oldukça önemli ve etkili bir yere sahiptir. Adaleti “iyilik sevgisi” olarak değerlendiren Aristoteles, Nikomokhos’a Etik’de, dünyada bulunan en yüce adaletin, merhamet ve sevgiye dayanan adalet olduğunu vurgulamaktadır (çev. Babür, 1997). Değer ve inançları, yaşayış biçimleri, fikir farklılığı gibi farklı etnik yapıda olan insanların bir arada yaşadığı toplumda sevgi ve adaletin beraber işleyişi zulüm ve kötülüklerin ortadan kaldırılmasına yardımcı olmakla beraber toplumsal düzenin tesisini sağlamakta ve toplumlarda birlikteliği hâkim kılmaktadır. Öyle ki sevgi Platon, Aristoteles, Nasiruddin Tusî, Kınalızade Ali Çelebi, İbn Haldun ve birçok Eski Yunan ve İslam düşünürleri tarafından incelenmiş ve toplumsal yaşamda insanları bir arada tutan tabii bir bağ olarak görülmüştür (Aydın ve Çamur, 2018). Zira Farabi Fusulü'l Medeni’de toplumsal bağın sevgi ile sağlandığını ifade etmiştir (Çev. Özcan, 1987). Çelebi (2016) ise toplumsal yaşamda sevginin adaletten önce geldiğini, dolayısıyla sevginin baskın olduğu ilişkilerde cömertçe yaklaşımlar olduğundan adaletle ihtiyaç kalmadığını ifade eder. Sevgi olduğunda da insanlar sorumluluklarını ve haklarını bilmekte, hatta fedakârlık yapmaktadırlar (Ocazade, 2019). Bu açıdan baktığımız zaman sevgi olursa varlıkların bekası ve kâinatın düzeni sağlanmış olur. Adalet erdemini zorunlu kılan faktör, sevginin kaybedilmemesidir. İnsanlar sosyal ilişkilerde birbirlerine sevgi ile yaklaşır, merhametli ve duyarlı olurlarsa adaletle amaçlanan düzen kendiliğinden sağlanmış olacaktır (Demirkol, 2015).

Sosyal bilimciler insanların sosyal bir varlık olduğundan yaşamak için başka insanlara gereksinim duyduğunu ve bunun içinde işbirliği/dayanışma içerisinde olmaları gerektiğine vurgu yapar. Toplumun bir üyesi olan insanın, insanlar arası etkileşimi devamlı kılabilmesi, sosyal yapının düzenlenmesini sağlamada birlik, beraberlik, dayanışma ve paylaşma içerisinde olması, intizamlı ve uyumlu bir toplumun oluşumunun teminatını sağlamaktadır. Anaç, fedakâr, iyiliksever bir insan yardımlaşmayı ve paylaşmayı bilir. Yetim, muhtaç, fakir gibi her açıdan dezavantajlı duruma düşmüş kim varsa eşitliği sağlayacak ve toplumsal düzeni teşkil edecek şekilde maddi manevi hizmet etmeyi öngörür. Bu açıdan küreselleşen ve giderek acımasızlaşmaya başlayan bir dünyada ortaya çıkan problemlerin birey ve toplum hayatına getirdiği tehditleri bertaraf etmek, sosyal anlayış ve bütünleşmeyi sağlayacak toplumsal değerleri (sevgi, saygı, kardeşlik, dayanışma, yardımlaşma, paylaşma, vb.) yaşam tarzı haline getirmekle mümkün olmaktadır.

Kin, nefret, hırs, kıskançlık ve kibir gibi insanın sahip olduğu kötü huylar toplumsal yaşamda her tür kavga ve haksızlığın temelini oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle insanların işbirliği içerisinde olup farklı amaçlar peşinde koşması, kimilerinin zevklerini tatmine, kimilerinin ekonomik güç ve toplumsal itibara meyletmesi ve kimilerinin de iyilik ve dostluk arayışında olması tecavüz ve haksızlıkların yaşandığı bir çatışma ortamı yaratmaktadır (Çilingir, 2018). Kalp ve zihin arasında oluşturulan manevi sinyalin moderniteyle beraber daha da zayıflar hale gelmesi, bireysel ve sosyal alanda bazı olaylarda adaletli ve dürüst, birlik ve beraberlik, yardımlaşma ve paylaşma sevgi ve dayanışma gibi ortak entegrasyon içerisinde olan değerleri insanların vicdanlarından soyutlar hale getirmiştir. Dolayısıyla boğuşmalar, zulmedişler, çekişmeler, hazmedememeler toplumda müthiş bir gerilimin, huzursuzluğun, şiddetin ve karmaşanın devinime geçmesine yol açmıştır. Birlik, beraberlik ve kardeşlik esasına dayalı, adaletsizliğin ve şiddetin olmadığı bir toplum ise ancak sevgi ile mümkün olmaktadır. Sevgi ile bir devlet kalkınır, sevgi ile bir

toplumun refahı ve güvenliği sağlanır, sevgi ile insan, insan olma niteliğini kazanır. Toplumsal müsavatın, huzurun, mutluluğun zeminini hazırlayan bu anlayış ise ancak bu şekilde insanlara yaşamının hazzını ve lezzetini tattırabilir.

Osmanlı döneminde sevgiyle merhamet ve adalet toplumunun sağlanması, toplumdaki suç oranını ve suçluluk olgusunu en alt seviyelere çekmiştir. İnsan haysiyet ve onurunu zedeleyici cezalar, hukuk sisteminde yer almamıştır. Toplumsal yapımızın temel sosyal kurumlarından biri olan ve yaygın eğitim kurumları olarak toplumun her kesimine hizmet veren dergâhlarda ahlak ve huy güzellikleri eğitimi çerçevesinde güzel insan olmak öğretilmiştir (Yılmaz ve Göktürk, 2019). Böylece toplumun imar ve ıslah edilmesinde toplumsal sorun teşkil edecek öfke ve nefretten doğan suç ve şiddet gibi zulme yol açan unsurlar, ancak insan eğitiminde sevginin temel teşkil ettiği bir öğretimi engellenmiş olmaktadır. Eğer toplum halinde yaşayan insanlar birbirlerini seven kişiler olursa, birbirlerine karşı adaletli davranır ve aralarında sorun teşkil edecek hiçbir anlaşmazlık meydana gelmez. Güven, dayanışma ve yardımlaşma ancak birbirini seven kişiler arasında gerçekleşir (Ocak, 2013). Herkesin birbirinin hukukuna saygı gösterdiği, kul hakkını her hakkın üstünde tuttuğu, kalp kırmanın “Kâbe’yi yıkmak” olarak kabul edildiği bir merhamet ve sevgi anlayışında olan insanların şiddete eğilimli olması düşünülemeyecektir. İnsanın doğasında yer alan kin, öfke, nefret, kibir, haset gibi olumsuz duygular terbiye edilerek, “kâmil insan” olma yolculuğunda sevgi, şefkat, merhamet, diğergamlık, alçakgönüllülük, tevazu vb. gibi olumlu özelliklere dönüştürülmeye çalışılacaktır (Yılmaz ve Göktürk, 2019).

Nihayetinde sevgi, birçok kötü ahlaktan doğan davranışları engelleyen yüksek bir erdemdir. Dolayısıyla toplumda huzur, uzlaşma ve barış ortamının sağlanması, toplumsal tabakayı zedeleyecek sosyal zulümlerin engellenebilmesi, sosyal bütünleşmenin sağlanıp tek vücut halinde olabilmesi sadakat, dürüstlük, hoşgörü, dayanışma, paylaşma, merhamet gibi değerlerin mütemmimi olan sevgiyi esas kılmaktadır. Toplumsal yapının korunması ve toplumsal ilişkilerin sevgi üzerine temellendirilmesi, toplumun hızla değiştiği ve farklılaştığı, dolayısıyla sosyal bozulmaların giderek arttığı bir dönemde, bu durum kaçınılmaz olmaktadır. Bir toplumda sevginin büyümesi ve gelişmesi için ise; insanların kusurları araştırılmamalı, öfkeyi kontrol altında tutmalı, affedebilmeli, lanet /beddua etmemeli, kötü zan beslememeli, rencide etmemeli, alay etmemeli, sabırlı olmalı, eşler birbirlerine iyi davranmalı, çocuklara sevgi ve şefkat göstermeli, anne-babaya hürmet etmeli, yaşlılara saygılı olmalı, insanlara eziyet etmemeli ve komşuluk hukukuna riayet etmelidir. (Akın, 2007).

2.4 Sevginin Eğitim Üzerindeki Etkisi

Eğitim, bir insanın; duygusal, zihinsel ve bedensel olarak gelişimini sağlayan bilgi, beceri ve tutumları davranış ve düşünceler ile şekillendirdiği bir öğrenme faaliyetidir. Eğitim ile kazanılan bilgi ve becerilerin insanda olumlu bir tutum ve davranış kazandırmada sevgi ile doyurulmaya çalışılması insan yaşamında gidilecek yol ve hedefi aydınlatmasını sağlar. Bu da başta anne- babaya sorumluluk düşmekle beraber tüm öğretmenlerin doğru bir disiplin anlayışı çerçevesinde sevgi ve hoşgörü ile çocukları eğitmesinden geçmektedir. Ancak giderek anlamını ve değerini yitirmeye başlayan günümüz eğitim sisteminde yetiştirilmekte olan kuşakların okulları sevmeyişinin en temel sebeplerinden biri olan sağlıklı bir öğretmen-öğrenci ilişkisinin oluşturulamaması sevgi, saygı, güven ve hoşgörüye dayalı bir iletişimin oluşturulamamasından kaynaklanmaktadır.

Ergen (2017) eğitimi, “değerler ve değerli olana dair üst düzey farkındalık ve duyarlılık geliştirme; insanın diğer tüm varlıkla ilişkisi belirleyen ve temelini oluşturan sevgi, saygı ve güveni yaşamının anlamı haline getirme; dolayısıyla adaleti, iyilikseverliği, anlayışlılığı” özümleme süreci olup insanın “arzu, ihtiyaç ve seçimlerini bu ilke ve değerler ışığında muhakeme edebilme ve nihayetinde tüm ilişkilerini nezaket, zarafet, anlayış ve estetik ile yapılandırabilme yeterliği, yetkinliği ve kapasitesi kazanmaya” ve bunların tümünü yansıtıcı ve eleştirel bir bilinçle sürekli gözden geçirebilmeyi öğrenmeye “rehberlik etme faaliyeti,” (s. 177) olarak tanımlanmaktadır.

Sevgi kavramın eğitim alanında kullanılması, bireyin eğitim ve öğretimini kolaylaştırır ve bu çabadan amaçlanan sonucun alınmasına katkı sağlamaktadır (Yılmaz ve Uysal, 2019). Çünkü sevginin egemen olduğu ortamlarda, neşeli, esprili, canlı, güven veren; daha kolay, daha etkili öğrenmeleri mümkün kılan öğrenmeler gerçekleşebilir (Özmen, 1999). Ancak aksi bir durumda sevgi yoluyla girilebilen, gönül kapısını öğrencilerine kapatan bir öğretmenin

öğretmeye çalıştığı bilgiler, taşın üzerine ekilmiş tohumlara benzerler ve böylesi tohumlar asla çimlenemezler (Kayadibi, 2012). Bu açıdan öğrencinin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurmak, öğrenciyi yetenekleri ve ilgisi doğrultusunda yönlendirmek, öğrencideki gelişimi izlemek, öğrencinin yaratıcılığını teşvik edecek çeşitli öğrenme ortamları oluşturmak, öğrencide güven duygusunu geliştirecek demokratik ve rahat bir ortam yaratmak ancak öğrencilerini ve mesleğini seven bir öğretmenin gerçekleştirebilmesiyle mümkündür (Özmen, 1999).

Öğretmen, görev ve sorumluluğu öğrenciye sadece bilgi transferi sağlamakla kalmayan aynı zamanda sosyal ve psikolojik olarak da öğrencinin dayanıklılık kazanmasında sevilme, sayılmak, değer görülme, onaylanma gibi ruhsal ihtiyaçların karşılanmasını sağlayan kişidir. Eğitimi ortak bir paydada bunlarla yürüten bir öğretmen, insan yetiştirme konusunda onların mesleki, ahlaki ve sosyal gelişimini de olumlu yönde etkileyecektir. Sevgi, eğitimin temel direklerinden birini oluşturmakla beraber öğretmenlerin itidalli olmaları çok yumuşak ya da çok sert olmamaları gerekmektedir (Çelebi, 2016). Sert ve kırıncı tutumlar öğrenciyi uyumsuz bir hale getirerek, kin ve nefret duygularının oluşmasına, öğrencinin okuldan ayrılmasına kadar varabilecek ve ruhsal ve bedensel gelişmelerini ters yönde etkileyebilecek olumsuz davranışlarda bulunmalarına da yol açabilmektedir (Bayraktar, 1994). Bu durum sınıfta etkili bir öğrenme ortamının oluşturulmasını engellemektedir. Bu konuda yurt dışında yapılmış olan araştırmalarda, yaklaşık olarak öğretmenlerin %54'ü, öğrencilerde gözlenen davranış problemlerinin sınıftaki öğretimi aksattığını ifade etmişlerdir (Ataman 2000). Sınıf yönetiminde öğretmenin öğrenciler ile olan ilişkisi, sevgiyi ve hoşgörüyü esas alan bir disiplin anlayışı içerisinde gerçekleştiğinde, öğrenme süreci hızlanır, istenmeyen tutum ve davranışların ortaya çıkması engellenir ve eğitim verimliliği artar. Nitekim öğrencilerin düşünsel ve davranışsal açıdan özgürleşmeleri, özgüven duygularının, özdenetimlerinin ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine olanak tanıyan esnek bir sınıf ortamının oluşturulması ve sürdürülmesi ile ilişkili yöntem ve süreçlerin sağlıklı işlenebilmesi, sevgiye dayalı bir güven ortamının oluşturulması ile mümkündür (Yeşilyurt, 2008).

Leif ve Rustin (1974) Pestalozzi'nin "*kutsal, iyi, eğitici olan, insanı ahenkli bir şekilde gelişmeye götüren her şey, sevgi denilen tek bir merkezden doğar. Hiç şüphe yok ki, bütün beşerî duygular arasında, çocukta insan tabiatının en yüksek, en özlü anlamı belirten sevgi duygusudur. Sevgi ve o sevgi ile birlikte çocukta fışkıran ruhi etkinlik, şüphesiz, gelişmenin müşterek, olumlu ve sarsılmaz hareket noktasını teşkil eder; ruhumuzu yükseltebilecek bütün istidatlar yalnız ve ancak ondan doğabilecektir,*" dediğini aktarmaktadır (s. 156).

Pestalozzi sevgiyi eğitimin merkezine konuşturmakla beraber öğrencide saklı olan gücü ve potansiyeli ortaya çıkarmada önemli bir faktör olarak görmüştür. Öğrenme metotlarının böyle bir eğitim modeliyle gerçekleştirebilmesi bilimsel/sanatsal üretime ilişkin yaratıcılığı arttırmasına, kişiler arası tutum, davranış ve etkileşimin daha etiksel olarak düzenlemesine, öğrenme motivasyonunu güçlendirmesine, yaşamdaki olgu ve olaylar karşısında insandaki yönelişlerin geliştirilmesine ve haliyle kişiyi başarıya götürme noktasında dinamik bir özelliğe sahip olmaktadır (Leif ve Rustin, 1974).

Buscaglia (1984) öğretmen okullarını eleştirirken, yetiştirilen öğretmenlerin, öğretmenlik rolünden soyutlanıp her şeyden önce insan olmalarına ve yol gösterici olduklarını anlamalarına yardımcı olunmamasını başarısızlık sebepleri arasında saymaktadır. İnsani değer ve duyguların kazanımı anne-baba tarafından veya bir öğretmen tarafından çocuğa öğretilmediği zaman kişi bu kaybın getirmiş olduğu durumlar karşısında manevi bir boşluğa düşer ve ruhsal yönden sağlıksız bir düşünme ve davranış tarzı geliştirir. Çocukların ahlaki dengelerini koruyup iyileştirmeye çalışmak, olumsuz durumlarda sarsılmasını önleyecek manevi doyumu sağlayabilmek öğretmenin üstlendiği önemli rol ve sorumluluklarının başında gelmektedir. Mesleki eğitimde yeterlik duygusu yüksek ve gelişmiş öğretmenler yetiştirmenin yanı sıra bu duygu ve düşünceleri değerler ile şekillendirmeye çalışmalı ve bunu planlı ve programlı bir şekilde sevgi yoluyla öğrenciye anlatma/aktarma noktasında bilinçlendirilmelidirler.

Sevmeyi ve sevdirmeyi öğrenmek için gerekli düşünce ve davranışları Kayserilioğlu (1982, 132-136) şu şekilde sıralamıştır:

1. İnsanın değerini bilmesi gerekir.
2. Başkalarını sevebilmek için onlara değer vermek gerekir.

3. Sorumluluk almayı bilmeli, iyilik yapmalıdır.
4. Sevginin içinde iyilik, doğruluk, çalışma ve gayret olmalıdır.
5. Kaybedilen maddi değerler ile zihni fazla meşgul etmemek gerekir. Önemli olan çoşkulu ve yüce bir hayat yaşayabilmektir.
6. İnsanlara vermekten korkmamalı, onları hor görmemek gerekir.
7. Sevgiyle insanı benimsemeli, onunla gönül birliği sağlamalıdır.

Sosyal hayata uyum sağlayabilmek, güven ve barış ortamı oluşturabilmek, başkalarıyla paylaşmayı bilmek, tesahup etmek, başkalarının duygusal ve fiziksel haklarına taciz etmemek, kendi değerlerini önemsemek gibi teorik ve pratikte bu tutum ve davranışların kazandırılması ise çocuk sevgisinin oluşturulduğu aile ve okul ortamında sağlanabilir.

Özmen (1999), sevgiyi öğretebilmek için öğretmenlere öğrencisini merkeze almayı, öğretim ortamını öğrencinin kendisini rahat hissettiği, kabul gördüğü, kısıtlayıcı olmaktan uzak bir şekilde hazırlamasını, öğrencinin kendisini güvende hissetmesini, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmesini sağlamasını tavsiye etmektedir. Okullar sadece psikomotor ve bilişsel kazanımların verildiği bir yer olarak düşünmemelidir (Fidan, 2009). Sınıf içinde veya dışında yapılacak sevgi ve sosyal kaynaşmayı baz alan faaliyet ve eylemlerin yapılması başarılı bir kişiliğin gelişimi için ana bir postulatır.

Taşköprülüzâde (1975), eğitimciye sorumluluklarını hatırlatırken; derste öfkelenmemesini, asık suratlı olmasını, her fırsatta ahlaken gelişmesine yardımcı olmasını, öğrencisine karşı hilm, sabır ve vakar ile muamele etmesini, ön yargıyla yaklaşmamasını tavsiye ederek, öğrencisini evladı gibi görmesi, tatlı bir üslup ile yaklaşması, tevazu ve sevginin merkeze alındığı bir eğitim anlayışı ile öğrenmeye teşvik etmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Öte yandan Mevlana ise eğitimcide aradığı vasıfları şu şekilde sıralamaktadır: Gönül ehli olmalı, yumuşak kalpli olmalı, mesleğini sevmeli, sabırlı ve yüceltici olmalı ve öğrenciye rehberlik etmelidir (Usta, 1995).

İnsanın davranış ve düşünce tarzını terbiyelemekle beraber, hayatı tanıma ve anlama noktasında sevgi ve erdemli bir yaşamı tasavvur edip icra edebilmek, kişiye pozitif bir yaşam biçimi kazandırabilmek gibi çocuklara eğitim veren tüm kurum ve kuruluşlarda özellikle sevgi eğitimi dersinin verilmesi esastır. Nörobiyolojiye dair bilimsel veriler çocukların ve gençlerin güçlü, etkin ve olumlu bir benlik ve kişilik geliştirebilmek, nitelikli öğrenmeyi sağlamak için aile içerisinde, yaşadığı çevrede, toplumda ve öğretmenleriyle sevgi, saygı ve güvene dayalı sosyal tecrübeler ihtiyaçları olduğunu kanıtlamaktadır (Bauer, 2004; Hüther, 2004; Ergen, 2019). Çocukların gelişim ve eğitim süreçleri boyunca sevgi, saygı, güven gibi değerler ile ruhsal doyumlarının sağlanması, dünya ve insanlık geleceği için de hayati bir sorumluluk ve zorunluluktur. Huzurlu, güvenli, adil bir yaşamın sürdürülüp devam ettirilmesi, bu evrensel değerlerin başta anne baba olmakla beraber tüm eğitimciler tarafından sevgi iklimi içerisinde vermesiyle tecrübeleşir. Böylece nitelikli, donanımlı, değerlerine sadık bireyler topluma, hayata ve geleceğe kazandırılır.

Okul öncesinden başlayarak öğrencilerde doğru sevgi anlayışı oluşturulmalı, sevgi dersi lisans ve ön lisans düzeyinde seçmeli ders olarak öğretim programlarında yer almalı ve öğretmen yetiştirme programlarında sevgi eğitimi ihmal edilmemelidir (Şahin, ve diğerleri, 2019). Çünkü dünyada, yaşantının en üstün değeri olan sevgiden çok söz etmek, onun gücünü anlatmak, bireysel ve toplumsal hayat için yalnız ahlaki bir güzellik değil, aynı zamanda hayati bir zorunluluktur (Akın, 2007).

3. Sonuç

Bu çalışmada sevgiye dair yapılan farklı tanım ve açıklamalar çerçevesinden bakıldığı zaman; sevginin bireyde, ailede, toplumda ve eğitimde iyileştiren, düzelter, bütünleştiren ve geliştiren aynı zamanda insanın ruhsal, zihinsel ve ahlaki yönden etkili ve sağlıklı bir kişilik oluşumuna kadar tezahür etmesi, güçlü bir etken olduğunu göstermiştir. Sevgi mahiyeti itibarı ile çok güçlü, ölçülemeyecek kadar zengin, sınırlandırılmayacak kadar büyük ve derin bir boyutta olduğundan sevginin bu faktörler üzerinde geliştirilmesinin, doyurulmasının önemi farklı fikir ve görüşler

ışığında da desteklenerek sevginin kuru bir iddiadan da öte çok daha öte bir duygu olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla bireyin yetkinliğe ulaşabilmesi, kişilik ve ahlaki gelişimin olgun bir düzeye ulaşabilmesi, toplumda dirlik, düzen ve esenliğin sağlanabilmesi, aile içi huzurun, mutluluğun ve bekasının korunması, okullarda çocuğun temayül ve yeteneklerini daha iyi sunmalarını sağlayacak psikolojik doyumun sağlanması; sevgiyi öğrenmeyi, anlamayı ve yaşamla harmanlaştırmayı zorunlu kılmıştır. Bireysel varlığımıza anlam katan, değer yükleyen psikolojik doyum sağlayan, başarılı bir hayatın oluşumuna katkı sunan, sağlıklı ve erdemli şekilde yetiştirilmede önemli bir etken olan sevginin, tutarlı ve dengeli bir şekilde insan kişiliği üzerine temellendirmek gerekmektedir. Bu da başta anne- baba olmak üzere çocukların sağlıklı bir kimlik oluşturmalarında eğitebilme rolünü üstlenmiş herkes tarafından benimsenmesi, içselleştirmesi ve rol model olma yoluyla bunu en güzel hal ile dışarıya aksettirmesi gerekmektedir. Çünkü ruhsal tekamülün desteklenmesinde bireyin olgunlaşması, gelişimi, kendini bulabilmesi sevgi ile mümkün olmaktadır. Yaşamsal bir öneme sahip olan sevgi erdemi sağlandıkça iyi bir bireyden, toplumdaki, aileden, eğitimden ve de sağlıklı bir gelecekte söz etmek mümkün olacaktır. Böyle bir amaç doğrultusunda hareket etmeyenlerin, duygusal beceri ve yetkinliği yaşam pratiğine aktarabilme açısından zayıf kalmış olması ahlaki ve sosyal değerler bağını, küreselleşmeyle beraber giderek küçülmeye başlayan günümüz dünyasında daha da güçsüzleştirmekte, yok edici ve yıkıcı bir duruma getirmektedir. Ahlaki değerlerin kaybı sonucu kişinin şahsiyet oluşturmada en büyük eksikliği olarak ortaya çıkacak sevgisizlik; kini, nefreti, öfkeyi ve şiddeti doğurmasıyla beraber istenmeyen tutum ve davranışların bireysel, toplumsal, siyasal ve kültürel her alanda olumsuz etkilerini görmekte haliyle kaçınılmaz olacaktır. Bu açıdan yaşamın her alanında ve safhasında sevginin merkeze alınması, itidalli bir şekilde işlenebilmesi; insanın düşünsel ve davranışsal olarak yetkinleşebilmelerini, doğru bir zihniyete sahip olmalarını, akl-ı selim düşünmelerini, optimum düzeyde gelişmelerini, huzurlu ve mutlu bireyler olmalarını sağlama noktasında büyük bir önem kazanmaktadır. Hayatta olumsuz teşkil edecek unsurların (suç, şiddet, haksızlık, hukuksuzluk, vb.) bu yollar ile en aza indirgenmesi insana ilişkin hayatı, toplumu, aileyi koruyan, iyileştiren ve tesis eden derin bir sevgiyi ilke edinmeyi esas kılmıştır.

Kaynakça

- Argun, Y. (2005). *Anne baba ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüğü ile okulöncesi çocukların davranışsal - duygusal güçlülüğü ve kendilik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Akın, S. (2007). İslam'da insan sevgisi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 137-147.
- Akyol, A. (2012). Ahlâk-ı Nâsırî'de ahlak ve siyaset ilişkisi: Sevgi erdemi merkezli bir okuma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 7-30.
- Arıkdal, E. (1989). *Sevgi Gücünün Evrendeki Yeri*. Eskişehir T.C. Anadolu Üniversitesi Kültürel Çalışmalar ve Çevre Eğitimi Merkezi'nin Düzenlediği "Sevgi Düşüncesi" Seminerinde Sunulan Tebliğ, 17-18 Mayıs 1989, Eskişehir.
- Aristoteles.(1997). *Nikomokhos'a etik*. (çev. Saffet Babür). Ankara: Ayrıç Yayınları.
- Ataman, A. (2000). *Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler*. Sınıf Yönetimi. (ed. Leyla Küçükahmet) Ankara: Nobel Yayınları.
- Atik, M. K. (2007). Aşık mahzûni düşüncesinde tanrı ve insan sevgisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (9), 1-11.
- Aydın, M. Z. (2003). Ailede ahlak eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 125-158.
- Aydın, A. H. & Çamur, Ö. (2018). Kamu yönetiminde sevgi ve adaletin gerekliliği ve önemi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30) , 1041-1073. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.404161>
- Bahar, H.İ. (2011). *Sosyoloji*. İstanbul: AkademikHayat.
- Balat, G. & Akman, B. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 175-183.
- Başkurt, İ. (2012). Gençlik, madde bağımlılığı ve korunma yolları (psiko-sosyal bir yaklaşım). *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, 0(8).
- Bayraklı, B. (1994). Eğitimde disiplin, ceza ve dayak üzerine. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (1), 98-107.

- Bayraktar, L. (2021). Yunus emre düşüncesinde medeniyet değerleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Yunus Emre Özel Sayısı, 48-56. <https://doi.org/10.33171/dtcjournal.2021.61.3.4>
- Bozdağ, M. (2007). *Sevgi Zekası*. İstanbul: Yakamoz Yayıncılık.
- Buluş, M.ve Bağcı, B. (2016). Evlilik doyumu: Aile yılmazlığı ve etkili iletişim becerilerinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (40). doi: 10.21764/efd.00737
- Burger, M.J. (2006). *Kişilik*. (çev: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Buscaglia, L.(1984). *Yaşamak, Sevmek ve Öğrenmek* (çev: Nesrin Kasap) İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Kaya, M.(1997). Anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9). 193-204 .
- Kayserilioğlu, R. (1982). *Kainatı Yöneten Güç Sevgi*. İstanbul: Sevgi Yayınları.
- Canel, A. N. (2013). *Evlilik ve Aile Hayatı*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Cüceloğlu, D.(2013). *Başarıya Götüren Aile*. (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Coşkun, A. (2010). Sosyolojik bir olgu olarak sevgi. *İslam'da Sevgi Temelinde Beşeri Münasebetler-Tartışmalı İlmî Toplantı*, 187-217.
- Çelebi, K. A. (2016). *Ahlak-ı Ala'i*. (çev: Murat Demirkol) Ankara: Fecr Yayınları.
- Demirkol, M. (2015). Barışın inşasında sevgi ve adaletin gücü. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(2), 416-424. doi: 10.14486/IJSCS405
- Ergen, G. (2017). Eleştirel-Bilinçli Sevgi Eğitimi: Eğitimi Değerler Ekseninde Yeniden Düşünmek. Ed.
- Salih Z. Genç, *Değişen Değerler Ve Yeni Eğitim Paradigması*. Ankara, PegemA, s. 171-196ç
- Ergen, G. (2019). Erdemli bir kişilik geliştirme olarak eğitim sürecinin temel yapıtaşları: Sevgi, saygı, güven. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(29), 479-510. <https://doi.org/10.29329/mjer.2019.210.25>
- Erol, A. (2016). Fikhî bakış açısıyla ahlâkî değerlerin kazandırılması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 230-252.
- Eskin, M. (2019). Buhârî'nin El-Edebü'l-Müfred adlı eserindeki aile konulu hadislerin din eğitimi açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Ersanlı, K. (2014). Aile içi ilişkilerin dayandığı psikolojik temeller. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 5 (1), 51-54.
- Farabi. (1987). *Fusulü'l Medeni*. (çev: Hanifi Özcan). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Fromm, E. (1994). *Sevme Sanatı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Göktürk, İ. & Yılmaz, M. (2019). *Sosyal Problemler Ve Sosyal Risk Analizi: Kahramanmaraş Kentsel Alanı Araştırması*. Ankara: İksad Publishing House.
- Güler, E.& Akpınar, Ş. (2019). Mehmet Güler'in öykülerinde sevgi. *International Journal of Language Academy*, (27), 1-18. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.4090>
- Gül, H. (2020). Değişen kent ailesinde sevgi anlayışları ve ilişkilerine sosyolojik bir yaklaşım. *Din ve bilim. Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 83-96. <https://doi.org/10.47145/dinbil.837193>
- İbn Miskeveyh. (1983). *Ahlakî Olgunlaştırma (Tehzibü'l-Ahlâk)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kayadibi, F. (2012). Sevgi faktörünün eğitim verimliliği üzerine etkisi. *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, 0(5), 34-50.
- Kılıç, İ. (2020). *Kur'an'a göre aile kurumunun bekasını sağlamaya yönelik ahlak kuralları*. Uluslararası Aile Sempozyumu Bildiriler Kitabı Cilt-I, 15-17 Ekim 2020, Sinop, s.155-170.
- Küçükkaya, M. A. (2016) . Hoca Ahmed Yesevi'de insan sevgisi. *Diyanet İlmî Dergisi*, 52(4), 113-128.
- Maslow, A. (1987). *Motivation and Personality*, 3rd Edition, Frager, R., Fadiman, J., McReynolds, C., & R. Cox (Editors), Longman; (January 1, 1987)
- Nazlı, S. (2013). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ocak, H. (2013). İslam ahlak felsefesinde et-tedbirü'l-menzi/ev idaresi kavramı. *Journal of Intercultural and Religious Studies*, (6), 85-118.

- Ocakzade, H. H. (2019). Tûsî ve Kınalızâde’de bir devlet ahlakı olarak sevgi erdemî. *Talim*, 3(1), 31-48. <https://doi.org/10.37344/talim.2020.6>
- Özmen, F. (1999). Etkili eğitimin gerçekleştirilmesinde duyuşsal alanın önemi: Sevgi eğitimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 193-198.
- Özgen, M. K. (2018). Farabi’nin adalet anlayışı (hak, liyakat ve pay teorisi). *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (8), 43-63.
- Peck, M.S. (2013). *Az Seçilen Yol*. İstanbul: Akaşa Yayınları.
- Razon, N. (1981). “Çalışan Anne Ve Çocuk” Aile ve Çocuk Dergisi.
- Sönmez, V. (1997). *Sevgi Eğitimi*. Ankara: Ertem Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Sprecher, S. & Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5).doi:[10.1177/0265407505056439](https://doi.org/10.1177/0265407505056439)
- Şahin, Ş. , Ökmen, B. & Kılıç, A. (2019). Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1),176-197. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.7c1s.8m
- Şengün, M. (2007). Ahlaki gelişimin psiko-sosyal dinamikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23(23), 201-221.
- Taşköprizâde Ahmed Efendi. (1975). *Mevzûâtü’l-ulûm*. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Teyfurov, M. (2014). Kur'an-ı Kerim’de aile yapısı. *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (3), 183-200.
- Tülüce, H. ve Alper, A.T. (2021). *Kalpleri Ayarlama Enstitüsü*. https://books.google.com.tr/books?id=p_IkEAAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=kalpleri+ayarlama+enstit%C3%BCs%C3%BC&hl=tr&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=kalpleri%20ayarlama%20enstit%C3%BCs%C3%BC&f=false adresinden alındı.
- Usta. M. (1995). *Divan-I Kebir'de Mevlananın Eğitim Görüşü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeğin, H. İ. (2007). Hz. Peygamber (sav)’in hadislerinde sevgiyi geliştiren unsurlar. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (17), 149-161.
- Yeşilyurt, E. (2008). Eğitim programlarının hedeflerine ulaşılması bağlamında sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarına olan kazanımları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(2), 23-42.
- Yıldız, D. Ç. (2011). İbrahim Zeki Burdurlu’nun eserlerinde sevgi değeri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29) , 203-230.
- Yılmaz, Y. & Uysal, E. (2019). Taşköprülüzâde’de eğitimin ilkesi olarak sevgi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1) , 209-232. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.511529>